

УДК 159.923

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5\(59\)-1794-1808](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5(59)-1794-1808)

Гордієнко Арсеній Валерійович аспірант кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ, тел.: (044) 425-31-24, <https://orcid.org/0000-0002-2703-9031>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В ГЛОБАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ

Анотація. У статті досліджуються умови та психологічні характеристики діяльності студентів у глобальній мережі. Підкреслюється, що сучасні дослідження в першу чергу зосереджені на феноменології та моделях проблемного використання Інтернету, тоді як значно менше уваги приділяється процесам продуктивної, успішної та творчої взаємодії в Інтернеті. Однак у контексті глобальної мережі питання продуктивної та творчої діяльності виявляється як теоретично значущим, так і практично актуальним, оскільки така діяльність стає основним та визначальним способом взаємодії. Для розгляду природи продуктивної діяльності детально розглядається концепція кіберпростору. Концепція кіберпростору є важливою для охоплення нового людського досвіду, сформованого Інтернетом, онлайн-мережами та використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Вона забезпечує основу для розуміння того, як цифрове середовище впливає на людську діяльність, взаємодію та творчість. У статті розглядаються психологічні виміри кіберпростору, як їх концептуалізував Джон Сулер. До них належать редукція сенсорного досвіду, взаємодія як обмін текстами, мінлива ідентичність, спустошення уявлень, рівність статусів та можливостей, трансценденція простору, часова відносність, множинність соціальних ролей, фіксованість, несподівані розриви комунікації. Аналіз, збагачений новими змістовними характеристиками, має на меті розробити оновлене концептуальне розуміння кіберпростору. У статті представлено та обґрунтовано нові психологічні виміри кіберпростору — як «світлі», так і «темні» — і закладено основу для концептуальної моделі продуктивної діяльності студентів у глобальній мережі. Ця модель слугує основою для проведення емпіричного дослідження природи та динаміки продуктивної участі студентів в глобальній мережі.

Ключові слова: глобальна мережа, кіберпростір, темні та світлі сторони кіберпростору, проблемне використання інтернету, особистий кіберпростір, діяльність студентів в глобальній мережі, продуктивна діяльність студентів, концептуальна модель продуктивної діяльності студентів в глобальній мережі.

Gordienko Arseny Valeriyovich graduate student of the Department of Psychology and Pedagogy, National University of Kyiv-Mohyla Academy, Kyiv, tel.: (044) 425-31-24, a.hordiyenko@ukma.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-2703-9031>

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF STUDENTS' ACTIVITIES IN THE GLOBAL NETWORK

Abstract. The article explores the conditions and psychological characteristics of students' activities on the global network. It highlights that contemporary research primarily focuses on the phenomenology and patterns of problematic Internet use, while considerably less attention is given to the processes of productive, successful, and creative engagement online. However, within the context of the global network, the issue of productive and creative activity proves to be both theoretically significant and practically relevant, as such activity becomes the primary and defining mode of engagement on the global network. To address the nature of productive activity, the concept of cyberspace is examined in detail. The concept of cyberspace is essential for capturing the novel human experience shaped by the Internet, online networks, and the use of modern information and communication technologies. It provides a framework for understanding how digital environments influence human activity, interaction, and creativity. The article examines the psychological dimensions of cyberspace as conceptualized by John Suler. These include the reduction of sensory experience, interaction through text-based exchange, identity flexibility, abstraction or emptying of ideas, equality of status and opportunity, transcendence of physical space, temporal relativity, multiplicity of social roles, recordability of online content, and sudden disruptions in communication. The analysis, enriched with new substantive characteristics, aims to develop a renewed conceptual understanding of cyberspace. The article introduces and substantiates novel psychological dimensions of cyberspace—both "light" and "dark"—and lays the groundwork for a conceptual model of students' productive activity within the global network. This model serves as a foundation for conducting an empirical investigation into the nature and dynamics of students' productive engagement on the global network.

Keywords: global network, cyberspace, dark and bright sides of cyberspace, problematic use of the Internet, personal cyberspace, students' activities in the global network, productive activities of students, and conceptual model of students' productive activities in the global network.

Постановка проблеми. Глобальна мережа, створена за допомогою інфраструктури Інтернету, бурхливо розвивається в сучасному світі і пропо-

нує все більше інформаційних та комунікативних технологій для діяльності і спілкування, тож важливо дослідити і зрозуміти закономірності, соціальні та психологічні наслідки, які супроводжують цей процес та укорінені в ньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічні особливості соціальної поведінки та діяльності в просторі глобальної мережі викликали інтерес дослідників і проаналізовані в роботах [1,2,3,4,5]. В психологічних дослідженнях розглянуто психологічні наслідки використання інтернет-технологій. Психологи в перший період досліджень фокусувалися переважно на яскравій феноменології використання інтернету, для якої було обрано поняття **проблемного застосування інтернету** (*problematic internet use (PIU)*) [6,7,8,9,10,11,12,13,14]. В якості ознак проблемного використання технологій були визначені наступні: надмірна активність в інтернеті [5,12], інформаційне когнітивне перевантаження, яке шкодить запам'ятовуванню та розвитку довготривалої пам'яті, порушення процесу традиційного читання та уникнення читання [5], посилення тенденції до миттєвого задоволення та порушення здатності працювати над довгостроковими програмами діяльності [1,5], виникнення різних видів залежності [15,16,17], зниження концентрації уваги [8,11], зменшення можливостей для глибокого мислення, яке необхідне для творчості [7,11]. В дослідженнях були описані варіанти асоціальної поведінки, які закріпилися в сфері спілкування в Інтернеті, суть яких в значних відмінностях в тому, як спілкуються та виявляють себе в Інтернеті від реального контексту: знехтування нормами ввічливості, яскрава агресія та погрози, нав'язливе токсичне саморозкриття та надмірна самопрезентація [2,3,5,9,10,12,16,18,19,20]. В ряді досліджень показано, що користувачі активно демонструють патерни асоціальної поведінки, можуть поширювати неправду та негативну інформацію про інших людей, проявляти агресію, провокувати конфлікти та знущатися над людьми. У багатьох користувачів розвивається хворобливе листування та коментування повідомлень, відбувається заміна реального спілкування переважно віртуальним, що приводить до їхньої соціальної ізоляції. В результаті дослідники дійшли висновку, що закріплені в інтернеті навички, насамперед знехтування соціальними нормами, навички маніпулювання та контролю інших, призвели до значної деформації соціальних та емоційних потреб, особливо у молоді, та врешті решт суттєво змінили репертуар соціальної поведінки і утворили новий фон соціального життя [2,3,8,9,10,16,18,19,20].

Американським психологом Джоном Сулером був описаний і номінований «ефект розгальмовування» («online disinhibition effect»), який розглядався одним із чинників соціальної поведінки в Інтернеті. Суть названого ефекту полягає у вільному виявленні потреб, почуттів, суджень, які обмежені певними нормами у реальному житті через ослаблення норм і правил

соціальної поведінки, прийнятих у реальному спілкуванні [21]. Дослідниками було виявлено, що ефект набував злоякісного варіанту «токсичного розгальмовування» (toxic disinhibition) [21]. В процесі подальших дослідженнях ґрунтовно були розкриті найбільш конфліктні та деструктивні форми соціальної поведінки в інтернет-просторі (моббінг, буллінг, тролінг, остракізм тощо)[15,18,19,20].

Таким чином, в наукових розвідках окреслені психологічні проблеми, що виникли в умовах швидкого розповсюдження технологій. Увага дослідників спрямована на вивчення феноменології та закономірностей проблемного використання Інтернету, однак процесам продуктивної успішної та творчої діяльності в глобальній мережі спрямовано значно менше уваги. Тим не менш в умовах глобальної мережі саме проблема продуктивної та творчої діяльності є і теоретично важливою, і практично актуальною, оскільки в глобальній мережі продуктивна діяльність реально є провідною і визначальною. Важливим напрямом досліджень повинен стати аналіз того, що інтернет створив надзвичайне інформаційне та комунікативне середовище, в якому задано процеси опановування досвіду, діяльності та спілкування, які стали чинниками позитивних та негативних змін у соціальному та освітньому контекстах. Вияву та аналізу змісту позитивних змін в діяльності та в спілкуванні сучасних студентів присвячено наше дослідження.

Мета статті визначити поняття кіберпростору, дослідити його психологічні виміри, проаналізувати систему психологічної феноменології кіберпростору, що відноситься до позитивних та негативних його вимірів, щоб створити концептуальну основу для емпіричного дослідження продуктивної діяльності студентів в глобальній мережі.

Виклад основного матеріалу. Для проведення дослідження важливо охоплення процесів соціалізації та нового змістовного різноманітного досвіду діяльності студентів в просторі Інтернету та онлайн мереж. Для цього доцільним є концепт кіберпростору, який активно використовується в дослідженнях. **Кіберпростір** — багатовимірна реальність психологічних та соціальних феноменів, що утворюється і розвивається в процесі використання інформаційних та комунікативних технологій, Інтернету та соціальних мереж [1,2,3,4,22,23,24]. Психологічні (когнітивні, поведінкові, соціальні) особливості, які формуються в кіберпросторі, надзвичайно різноманітні та досліджені ще неповною мірою. Дослідники з багатьох країн прагнуть розкрити закономірності кіберпростору як нового соціального та психологічного світу [1,2,23,24]. Теоретична актуальність дослідження кіберпростору та його вимірів зумовлена багатогранністю явищ кіберпростору, їх якісними особливостями, для яких не розроблені загально прийняті дослідницькі теоретичні, практичні та діагностичні підходи. До того ж викликані новою

реальністю психологічні особливості стрімко розвиваються, швидко видозмінюються, зумовлюючи водночас динамічні суттєві зміни суспільного життя.

В міжнародних документах та в наукових роботах кіберпростір описують як інформаційне оточення, комунікативний простір, надпростір, який є доступний кожному через інтернет, як віртуальний світ цифрової та електронної комунікації, пов'язаної з глобальною інформаційною інфраструктурою. В Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII дається визначення: «Кіберпростір — середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних» [25]. Тож хоча визначення кіберпростору можна знайти в офіційних державних джерелах і в науковій літературі, поки що не існує повністю узгодженого його визначення і наукові спроби визначення терміну продовжуються. Можна зазначити, що концепт кіберпростору став прийнятним та поширеним для опису різноманіття досвіду в глобальній мережі.

Таким чином, поняття кіберпростору виступає необхідним для охоплення людського досвіду в світі Інтернету, онлайн мереж, використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, тобто досвіду перебування в глобальній мережі. Студенти діють в кіберпросторі, вони запускають свої комп'ютери, використовують електронну пошту, вивчають сайти, створюють сторінки в різних соціальних мережах, користуються іншими сервісами. Важливо відзначити, що в глобальній мережі особа отримує нові інструменти своєї діяльності, тож це очікувано зумовлює нові особливості пізнання, діяльності, спілкування та соціальної взаємодії. Як наслідок у користувачів формується новий досвід, виникають зміни в соціальній поведінці, що детермінує закономірно особистісні трансформації. В подальшому розвитку досвіду своєї діяльності користувачі технологій як нових інструментів діяльності починають усвідомлювати надані їм можливості, використовувати їх. На цій основі вони поступово створюють свій особистий світ (**особистий кіберпростір**), в якому вони діють та переживають. Закономірно припустити, що їхній особистий простір формується на основі їхньої діяльності по іншому, ніж в реальному контексті живого спілкування та живої реальної діяльності. Кіберпростір формується суб'єктом спілкування та діяльності як новий соціальний та психологічний світ з новими вимірами. Студенти в глобальній мережі, використовуючи відомі та доступні їм технології, активно формують та структурують свій досвід.

Таким чином, можемо проаналізувати психологічні особливості кіберпростору та розкрити умови діяльності та спілкування студентів в глобальній мережі.

Під кіберпростором ми розуміємо психологічний інформаційний простір, результат соціальної взаємодії користувачів на основі використання інформаційних та комунікативних технологій глобальної мережі. Кожен окремий користувач створює особистий простір, своєрідну цифрову презентацію своєї особистості, власних комунікацій та своєї різноманітної діяльності. Цей простір є інформаційний, емоційний, ціннісний, соціальний світ. Таким чином, кіберпростір можна тлумачити як соціальний та психологічний простір, як особливу психологічну реальність, яка створюється особистістю, вибудовується авторським чином, є презентацією активності особистості та її сутності.

Психологічні виміри кіберпростору, як особливого простору створеного інфраструктурою інтернету, були описані та концептуалізовані Джоном Сулером. Джон Сулер виділяє наступні особливості кіберпростору як психологічного простору: обмежений сенсорний досвід (*reduced sensation*), взаємодія як обмін текстами (*texting*), мінлива ідентичність (*identity flexibility*), спустошення уявлень та змінена свідомість (*altered perceptions*), рівність статусів та можливостей (*equalized status*), трансценденція простору (*transcended space*), часова відносність (*temporal flexibility*), соціальна множинність (*social multiplicity*), фіксованість (*recordability*), несподівані руйнування комунікації (*media disruption*) [2].

Пояснення цих аспектів важлива основа для створення психологічної моделі продуктивної діяльності в глобальній мережі та проведення емпіричного дослідження особистої поведінки та продуктивної діяльності в глобальній мережі.

1. Обмежений сенсорний досвід. Інтернет комунікації (відео та аудіо конференції, інтернет дзвінки) дають необхідний для діяльності досвід, цікавий досвід, багатший та різноманітніший, ніж це було доступним донедавна в опосередкованому спілкуванні. Зрозуміло, що в реальному спілкуванні ми отримуємо «живий» досвід спілкування, фізичної, моторної та сенсорної взаємодії, що передбачає просторово моторні координації, різноманітні доповнення в мові тіла (рукостискання, дотики, запахи, фізіологічний супровід спілкування дихання, звучання голосу тремтіння голосу). Спілкування в глобальній мережі в порівнянні з цим багатством чуттєвих доступних вражень є справді ситуацією редукованого досвіду, тобто обмеженого доступу до живого спілкування, хоча учасники зараз можуть майже завжди не лише чути, а й бачити одне одного. Комунікативний кіберпросторовий досвід став звичним, тож вже не вражає своєю миттєвістю в досяжності, це унікальний, корисний, необхідний соціальний досвід, однак він не такий як повноцінний як реальне персональне чи діяльнісне «живе» спілкування. Однак це твердження вже не здається таким переконливим,

оскільки спілкування в процесі навчання і навчальних ситуацій оцінюється викладачами та студентами як продуктивне, змістовне. Наприклад в навчальних ситуаціях віртуальне спілкування тримає викладачів і студентів в контурі вирішення ситуацій і часто відбувається змістовно, точніше, ніж наповнене враженнями реальне «живе» спілкування. Таким чином, можна зазначити, що в умовах глобальної мережі комунікація відбувається за певних умов продуктивно, хоча спілкування в повному багатстві своєї феноменології та вимірів не представлено. **Позитивною (світлою) стороною** редукованого є можливість розширення комунікативного світу, доступ до бажаних співрозмовників, доступ до спілкування з авторитетними та знаковими постатями в суспільстві, психологічне наближення до важливих власних референтів, до отримання необхідних ціннісних орієнтацій від них. **Негативна (темна) сторона** окреслених редукцій досвіду: збільшення контактів, їх ілюзорність, непрояснена мотивація, незавершеність та конфліктність, непомірна кількість для адекватного сприйняття, розуміння та оцінки.

2. Взаємодія як обмін текстами. Спілкування в кіберпросторі здійснюється переважно як обмін текстами, хоча для спілкування існують розвинуті мультимедійні інструменти, які також активно використовуються. Створюючи текстові повідомлення, користувач фіксує власні думки та отримує думки інших у вигляді текстів. Людина в більшості ситуацій переважно не розмовляє і не слухає, а набирає тексти і отримує їх. Спілкування в кіберпросторі (електронна пошта, чат, обмін миттєвими повідомленнями) створює надзвичайні можливості розвитку стосунків, представлення інформації про себе та отримання інформації від інших. Для сучасних користувачів обмін повідомленнями сприймається як відповідний реальності стосунків. Частина складних аспектів стосунків не відтворюється, не усвідомлюється, тож в цілому можна припустити, що в таких умовах письмової комунікації формуються нові моделі стосунків, що сприймаються як нормативні, повноцінні і складні. **Позитивна (світла) сторона** взаємодії через обмін текстами — це посилення комунікативної активності учасників, їх повніше включення та виявлення, відкритість спілкування, підтвердженість своїх інтеракцій текстом. **Негативна (темна) сторона** текстової комунікації полягає не тільки у зменшенні та витісненні реального спілкування, редукції спілкування як такого. Спілкування стає поведінковою активністю у односторонньому напрямі, тож може здійснюватися без огляду на інших учасників (без орієнтації на суб'єктність учасників), що поступово укорінюється як нормативна модель, як персональна звичка. Феноменологія поведінки як спонтанної особистої поведінки, яка нікого більше не враховує і нічого крім особистих інтересів, стає звичною в цілому ряді ситуацій, оскільки вкорінена як відносно нормативна модель в глобальній мережі. Негативні сторони

текстової взаємодії (обміну текстами) проявляються як *втрата меж між собою та іншою людиною*. При читанні повідомлень чи спогляданні подій життя іншої людини користувачі переповнюються реальністю іншого, переживають наповнення суб'єктивним досвідом іншого, хоча цей досвід не належить їм. Проявами суб'єктного змішування особистого досвіду користувачів є спалахи суперечок, нав'язливі вимоги прийняти участь в спілкуванні, долучитися до оцінки інформації, або вимоги видалити інформацію, безпосередні намагання через поради діяти у комунікативному просторі іншої особи.

3. Мінлива та множинна ідентичність. В реальному спілкуванні люди не повною мірою тотожні своїй особистості. Причиною виступають соціальні норми поведінки та правила виконання соціальних ролей. Тільки в умовах особистого інтимного спілкування та довіри створюються умови для аутентичності, відвертості та справжності. Реальне спілкування привчає людей до носіння соціальних масок, що відзначаються різною мірою зручності для особистості. При відсутності повноцінного персонального спілкування користувачі в кіберпросторі мають широкі можливості керувати представленнями своєї особистості. В умовах кіберпросторових контактів учасники відчують певне звільнення від соціальних зобов'язуючих детермінант, тож для спілкування в кіберпросторі виникає цілий спектр можливостей: максимально бути собою, виявляти себе частково (якоюсь мірою), демонструвати іншу особистість, яка зовсім не схожа на реальну людину, діяти від себе, однак залишатися цілковито анонімною особою, вигадати себе, сховатися (бути в спілкуванні, але в якості незнайомця для інших), спроектувати себе у вигляді кількох різних особистостей. В умовах текстової комунікації учасники презентують свою особистість в глобальній мережі, використовуючи ці варіанти в своїй «персонально доцільній» комбінації. **Позитивна (світла) сторона** вибору ідентичності полягає у задоволенні потреби та отримання багатого досвіду персоналізації, знаходження радості у різноманітті вільного персонального існування, реалізації своєї потреби в персоналізації та розкритті особистості у її варіантності та множинності, що в реаліях соціального життя обмежується. Експериментування з ідентичністю є цілком закономірним для осіб юнацького віку, є природньою потребою юних осіб, які знаходяться у пошуку своєї ідентичності. Світлою стороною таких практик виступає можливість бути по-справжньому відвертими у взаємодії з іншими, відкрито виявити себе, стати собою та дослідити опосередковано наслідки обраного варіанту поведінки. Для відкритості та творчості персоналізації в реальному житті щодо цього діють певні соціальні обмеження. Практикування різних ідентичностей може стати ризикованим експериментом в реальному спілкуванні. Кіберпростір не

обмежує нікому подібні практики. Кіберпростір сприяє розвитку стосунків людей, надаючи їм свободу для експериментів з ідентичністю, Кіберпростір певною мірою створений і розвивається завдяки можливостям персонального експериментування з ідентичністю. **Темна сторона** гри з ідентичністю полягає саме у вияві та в розкритті темного аспекту особистості, прояві неприйнятних потреб та почуттів, спрямованих проти інтересів інших людей, вияві агресії, асоціальних прагнень, для яких не має місця в реальному житті.

4. Спустошення уявлень та змінена свідомість. При обміні повідомленнями в кіберпросторі деформується сприйняття реальності, можуть виникати стани зміненої свідомості. При миттєвому обміні повідомленнями виникають умови для змішування своїх думок з думками інших. Думка, що сказана кимось, втрачає свого автора, потрапляє у свідомість іншого і починає ним використовуватися як своя власна. В реальному спілкуванні відстежування авторства думок та суджень теж не є постійним чи надто необхідним процесом, однак таке відстежування авторства відбувається частіше і вклад окремої особи в отримане рішення чи сформоване бачення проблеми, оцінку відзначається в реальному контексті. В кіберпросторі дуже швидко здійснюється узагальнення позицій, думок, суджень. Таке узагальнення сприяє об'єднанню людей, виникненню почуття психологічної єдності. **Позитивна (світла) сторона** деформації сприйняття в кіберпросторі та нереалістичного досвіду полягає в опрацюванні власного імажинативного досвіду, фантазій, зустрічі із світом своїх мрій, внаслідок якої часто у користувачів виникає ілюзія, що мрія здійснилася. **Негативна (темна) сторона** полягає в стиранні меж між реальним досвідом та набутим уявним досвідом деформації реальності, що не усвідомлюється, прагнення до перебування в такій реальності, що все більшою мірою стає бажаною. Варто підкреслити, що при цьому відбувається змішування ментального досвіду різних осіб: особа сприймає запропонований, а іноді нав'язаний їй досвід як свій особистий, результат свого вибору та активності, як свою особисту знахідку.

5. Рівність статусів та можливостей. Кіберпростір досить демократичне середовище. Інтернет дає рівний доступ до технологій всім (незалежно від багатства, статусу, віку, раси). Всі спілкуються, використовуючи рівні можливості. Ні в кого не має переваг. Статуси зовнішнього світу звичайно не зникають, вони відстежуються, діють і матимуть вплив на існування в кіберпросторі, однак вони діють мінімально, обмежено. Чинником, який визначає вплив учасника на інших, є вміння спілкуватися (писати та творити повідомлення), енергійність (наполегливість), якість ідей, технічні ноу-хау, якими володіє учасник, просування технологій, знань. **Позитивна (світла) сторона** такого виміру як рівність можливостей є глобальна психологічна

детермінація позицій та статусів. Це світ, в якому є справді є можливість діяти на основі переконливості та яскравості власної індивідуальності. За такі можливості в реальному контексті потрібно боротися, бути позитивно настирним, бути сильною особистістю. В глобальній мережі діють чинники посилення індивідуальності і створюються умови для зростання особистої потреби в посиленні власної індивідуальності, її презентації та пошуки можливостей для цього. **Негативна (темна) сторона** виміру в тому, що зникають суттєві орієнтації для соціальної взаємодії, це соціальна реальність без підтвердження соціальних статусів та ролей, тож користувачі діють без огляду на умовності. В кіберпросторі неможливо сховатися за нормами, які захищають, посилається на поважний вік чи соціальні досягнення, тож створюються умови для несподіваного травмування учасників.

6. Трансценденція простору. Як зазначав Джон Сулер кіберпростір — це «маленький світ». Глобальна мережа — це також малий світ незалежно від відстаней між учасниками спілкування та діяльності. В глобальній мережі можуть дуже швидко об'єднатися люди, що віддалені значною географічною відстанню, тож в ній поєднується масштабне розширення простору та його миттєве подолання. Світ Інтернету не знає відстані, тому що в глобальній мережі всі знаходяться близько, незалежно від географічних відстаней. Психологічно це надзвичайно важливо для людей з унікальними інтересами та потребами. В глобальній мережі вони можуть оточити себе тими людьми, які їм потрібні, які поділяють їх потреби та інтереси. Яскраві та незвичайні люди можуть знайти один одного, що створює широкі можливості соціальної підтримки та допомоги. Водночас така вимірність глобальної мережі є зручною і для асоціальних людей, дозволяє об'єднуватися і їм також. **Позитивна (світла) сторона** трансценденції простору полягає в можливості перенесення в глобальну мережу своєї унікальності, облаштування осередку глобальної мережі під себе, в знаходженні соціальної підтримки. **Негативна (темна) сторона** в тому, що на основі цієї властивості можливості об'єднання людей з «темними» особистостями теж зростають.

7. Часова відносність. В глобальній мережі час має особливі властивості. Одна з властивостей часу розтягуватися: можна відповісти на отримане повідомлення через хвилину, а можна і через декілька днів. Створений в глобальній мережі світ отримує свої часові виміри. В глобальній мережі люди спілкуються в реальному часі, однак спілкування може бути як миттєвим (синхронним), так і асинхронним (коли миттєва відповідь не є необхідною, не здійснюється з особистих причин). В таких умовах завжди є час для відповіді (кілька секунд без того, щоб це отримало певне значення, як це було б в реальному спілкуванні). Навіть при спілкуванні в чаті у нас є «додатковий» час. Тож час у глобальній мережі час *розтягується. та наповнюється*

додатковим часом. В глобальній мережі створюється унікальний часовий простір, що додає можливості. Ми можемо створити для себе особисто простір для роздумів. У порівнянні із реальним спілкуванням у глобальній мережі є завжди більше часу, щоб обдумувати відповідь і відповісти. Очевидно, що кожен користувач має свою швидкість руху у часі і зволікає по своєму, по своєму тягне час. Утворення нових оточень та спільнот є миттєвим, тож оточення швидко оновлюються. Швидкий рух в глобальній мережі, зміна людей, зміна онлайн спільнот впливає на суб'єктивне почуття часу, сучасний світ здається нам особливо динамічним. **Позитивна (світла) сторона** часової відносності дає можливість мати свій унікальний час спілкування та *справді* використовувати його для роздумів і осмисленої комунікації. **Негативна (темна) сторона** часової відносності полягає у невзаємності часового світу, деформації реальних вражень, напливу непотрібних вражень і подій, порушення звичних часових координат та неспроможність адаптації до різних «часів», які використовують співрозмовники.

8. Множинність соціальних ролей. В глобальній мережі кожен учасник спілкується з великою кількістю людей. Це відбувається часто без будь-яких зусиль з його боку. Користувач може перебувати в різних групах, в різних соціальних світах (в різних прошарках суспільства). Користувачі можуть управляти своїми стосунками в різних оточеннях майже водночас. При публікації повідомлень (в блогах, мережах) вони можуть привертати до себе увагу, ефектно з'являтися, їх повідомлення можуть прочитати безліч людей. Учасники можуть знайти однодумців самим виключним екзотичним власним інтересам, можна привернути увагу до певних своєрідних людей та груп.

В глобальній мережі засоби пошуку, відбору інформації, інструменти спілкування стають все більш ефективними. Здійснюваний учасниками вибір інструментів спілкування та діяльності приводить до утворення певного світу друзів, коханих та суперників подібно до реального світу, де ми створюємо свій комунікативний світ. В глобальній мережі учасник діє на основі певних мотивів і діє на певні мотиви, тож і оточує себе саме тими, хто звертається до його основних емоцій та потреб, відповідає їхнім вимогам. В силу дії несвідомих механізмів орієнтації на певний досвід здійснюється «вибір без вибору». Часто може вийти так, що учасники рухаються в глобальній мережі назустріч самим собі, тож зустрічаються з тими самим людьми, від яких прагнуть відсторонитися в реальному житті. Особа в глобальній мережі, як і в реальному світі, збирає світ своїх травм, розчарувань, світ свого травматичного досвіду. **Позитивна (світла) сторона** доступу до множинності соціальних ролей у розширенні комунікативного світу та множинності доступних соціальних світів, легкість у створенні соціальної архітектури свого комунікативного світу. **Негативна (темна) сторона** в ненадійності створеної конструкції.

9. Фіксованість дій та повідомлень. Соціальна взаємодія у глобальній мережі записується та зберігається; записано все: що, коли, кому сказано. Контакти та стосунки стають у глобальній мережі цифровими документами, «вічною бібліотекою». Все зафіксовано назавжди. Корисність таких записів та їх вічність в тому, що інколи вони справді потрібні, можна вивчати і осмислювати свої дії, стосунки, свою історію. Учасникам, які змінюються психологічно, розвиваються, буває цікаво або необхідно пригадати та відтворити свій досвід, пригадати свої почуття, оцінки. **Позитивна (світла) сторона** такої абсолютної фіксованості, що все в нашому розпорядженні і ніколи не зникне, в можливості осмислення своєї історії. **Негативна (темна) сторона** в тривогах та страхах щодо цього вічного аспекту існування, неприємні почуття, коли інші використовуються висловлювання, які вже особа переоцінила, яких, можливо, психологічно позбулася або «психологічно знищила» як подію в своїй біографії. В учасників можуть формуватися тривоги, як можуть бути використані такі записи іншими.

10. Несподівані розриви комунікації. У глобальній мережі виникають моменти, коли канали інформації та програмне забезпечення руйнує нашу впевненість у надійності нашого цифрового існування та досвіду: комунікація обривається законами програмного оновлення чи помилок, тож користувачі бувають безсилі перед неможливістю контролювати та впорядкувати простір глобальної мережі, якому вони довірилися. В таких випадках глобальна мережі або не відповідає, або поглинає наше листування, або комунікація стає неможливою. Джон Сулер називає такі випадки «чорними дірками» кіберпростору [2]. **Позитивна (світла) сторона** в руйнуванні комунікації постійне почуття впевненості, що це добра захоплююча гра і вона не може фатально закінчитися без відновлення та нових можливостей. **Негативна (темна) сторона** — руйнування комунікації, ненадійність, непередбачуваність, виникнення залежності, фрустрація, гнів.

Висновки. Таким чином, в глобальній мережі представлена активність особистості, її комунікативний світ, психологічне функціонування та діяльність. Утворений особою на основі власної активності осередок глобальної мережі створюється в більшій мірі, ніж реальний соціальний світ на основі її власної активності, це простір сформований для себе особисто (авторський світ). Особистий кіберпростір є презентацією особистості, її діяльності та спілкування, її уподобань, відображає її інтереси, смаки, стосунки, є особливим світом реалізації особистості.

Проаналізовані нами та розкриті особливості глобальної мережі, які формують діяльність особистості є поєднанням дії складних різноспрямованих чинників та в свою чергу детермінують психологічні закономірності діяльності студентів, які необхідно визначити та дослідити. Однак виділена

сукупність особливостей на даний момент не є впорядкованою за своїми дієвими проявами та силою детермінації, тож для проведення емпіричних досліджень необхідна обґрунтована концептуальна модель продуктивної діяльності студентів в глобальній мережі.

Наступні кроки нашого дослідження будуть спрямовані до створення психологічної моделі продуктивної діяльності в глобальній мережі та проведенні емпіричного дослідження продуктивної діяльності студентів в глобальній мережі на основі обґрунтованої моделі.

Література:

1. Barak, A. (Ed.). (2008). Psychological aspects of cyberspace: Theory, research, applications. Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511813740
2. Suler, J. R. (2016). Psychology of the digital age: Humans become electric. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781316424070>
3. Ancis, J. R. (2020). The age of cyberpsychology: An overview. *Technology, Mind, and Behavior*, 1(1). <https://doi.org/10.1037/tmb0000009>
4. Whitty, M. T., Young, G. (Eds) (2016). *Cyberpsychology: The Study of Individuals, Society and Digital Technologies*. BPS Blackwell. 272 p.
5. Diomidous M, Chardalias K, Magita A, Koutonias P, Panagiotopoulou P, Mantas J. (2016). Social and Psychological Effects of the Internet Use. *Acta Inform Med*. 2016 Feb;24(1):66-8. doi: 10.5455/aim.2016.24.66-68
6. Aboujaoude, E. (2010). Problematic Internet use: an overview. *World Psychiatry*, 9(2), 85-90. doi: 10.1002/j.2051-5545.2010.tb00278.x
7. Carr, N. (2020). *The Shallows: How the Internet is Changing the Way We Think, Read and Remember*. Atlantic Books. 320 p.
8. Dahl, D., & Bergmark, K. H. (2020). Problematic internet use: A scoping review – longitudinal research on a contemporary social problem, 2006–2017. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 37(6), 497–525. doi:10.1177/1455072520941997
9. Ding H, Cao B and Sun Q (2023) The association between problematic internet use and social anxiety within adolescents and young adults: a systematic review and meta-analysis. *Front. Public Health* 11:1275723. Doi: 10.3389/fpubh.2023.1275723
10. Kamolthip, R., Chirawat, P., Ghavifekr, S., Gan, W. Y., Tung, S. E. H., Nurmala, I., Nadhiroh, S. R., Pramukti, I., & Lin, C.-Y. (2022). Problematic Internet use (PIU) in youth: A brief literature review of selected topics. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 46, Article 101150. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2022.101150>
11. Lopez-Fernandez, O.; Romo, L.; Kern, L.; Rousseau, A.; Lelonek-Kuleta, B.; Chwaszcz, J.; Männikkö, N.; Rumpf, H.-J.; Bischof, A.; Király, O.; et al. Problematic Internet Use among Adults: A Cross-Cultural Study in 15 Countries. *J. Clin. Med*. 2023, 12, 1027. <https://doi.org/10.3390/jcm12031027>
12. Pettorruso M, Valle S, Cavic E, Martinotti G, di Giannantonio M, Grant JE. Problematic Internet use (PIU), personality profiles and emotion dysregulation in a cohort of young adults: trajectories from risky behaviors to addiction. *Psychiatry Res*. 2020 Jul; 289:113036. Doi: 10.1016/j.psychres.2020.113036
13. Pontes H. M, Macur M (2021) Problematic internet use profiles and psychosocial risk among adolescents. *PLoS ONE* 16(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257329>

14. Weinstein, A., & Aboujaoude, E. (2015). Problematic Internet use: An overview. In E. Aboujaoude & V. Starcevic (Eds.). *Mental health in the digital age: Grave dangers, great promise* (pp. 3–26). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/med/9780199380183.003.0001>
15. Delia, Ioana, Nadolu., Bogdan, Nadolu. (2022). The socialization between the effective and virtual patterns. *Professional communication and translation studies*, 8/2015:27-32. doi:10.59168/yvnd9580
16. Burger, C.; Bachmann, L. (2021). Perpetration and victimization in offline and cybercontexts: A variable- and person-oriented examination of associations and differences regarding domain-specific self-esteem and school adjustment. *Int J Environ Res Public Health*. 18 (19): 10429. doi:10.3390/ijerph181910429
17. Young K (1998). "The relationship between depression and internet addiction". *CyberPsychology & Behavior*. 1: 25–28. Doi:10.1089/cpb.1998.1.25
18. Campbell M. A. (2005). Cyber bullying: an old problem in a new guise? *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 15 (1), 68-76.
19. Freedman, G., Powell, D. N., Le, B., & Williams, K. D. (2018). Ghosting and destiny: Implicit theories of relationships predict beliefs about ghosting. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(3), 905–924. <https://doi.org/10.1177/0265407517748791>
20. Pancani, L., Mazzoni, D., Aureli, N., & Riva, P. (2021). Ghosting and orbiting: An analysis of victims' experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(7), 1987–2007. doi:10.1177/02654075211000417
21. Suler John (2004). "The Online Disinhibition Effect". *CyberPsychology & Behavior*. 7 (3): 321–326. Doi:10.1089/1094931041291295
22. Barak, A., & Suler, J. (2008). Reflections on the psychology and social science of cyberspace. In A. Barak, (Ed.), *Psychological aspects of cyberspace: Theory, research, applications*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Pp.1-12.
23. Blascovich Jim, Bailenson Jeremy. (2011). *Infinite reality: avatars, eternal life, new worlds, and the dawn of the virtual revolution* (1st ed.). - New York: William Morrow. 298 p.
24. DiMaggio, P., Hargittai, E. W., Neuman, R., & Robinson, J. P. (2001). Social Implications of the Internet. *Annual Review of Sociology*, 27, 307–336. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.27.1.307>
25. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>

References:

1. Barak, A. (Ed.). (2008). *Psychological aspects of cyberspace: Theory, research, applications*. Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511813740
2. Suler, J. R. (2016). *Psychology of the digital age: Humans become electric*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781316424070>
3. Ancis, J. R. (2020). The age of cyberpsychology: An overview. *Technology, Mind, and Behavior*, 1(1). <https://doi.org/10.1037/tmb0000009>
4. Whitty, M. T., Young, G. (Eds) (2016). *Cyberpsychology: The Study of Individuals, Society and Digital Technologies*. BPS Blackwell. 272 p.
5. Diomidous M, Chardalias K, Magita A, Koutonias P, Panagiotopoulou P, Mantas J. (2016). Social and Psychological Effects of the Internet Use. *Acta Inform Med*. 2016 Feb;24(1):66-8. doi: 10.5455/aim.2016.24.66-68
6. Aboujaoude, E. (2010). Problematic Internet use: an overview. *World Psychiatry*, 9(2), 85-90. doi: 10.1002/j.2051-5545.2010.tb00278.x
7. Carr, N. (2020). *The Shallows: How the Internet is Changing the Way We Think, Read and Remember*. Atlantic Books. 320 p.

8. Dahl, D., & Bergmark, K. H. (2020). Problematic internet use: A scoping review – longitudinal research on a contemporary social problem, 2006–2017. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 37(6), 497–525. doi:10.1177/1455072520941997
9. Ding H, Cao B and Sun Q (2023) The association between problematic internet use and social anxiety within adolescents and young adults: a systematic review and meta-analysis. *Front. Public Health* 11:1275723. Doi: 10.3389/fpubh.2023.1275723
10. Kamolthip, R., Chirawat, P., Ghavifekr, S., Gan, W. Y., Tung, S. E. H., Nurmala, I., Nadhiroh, S. R., Pramukti, I., & Lin, C.-Y. (2022). Problematic Internet use (PIU) in youth: A brief literature review of selected topics. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 46, Article 101150. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2022.101150>
11. Lopez-Fernandez, O.; Romo, L.; Kern, L.; Rousseau, A.; Lelonek-Kuleta, B.; Chwaszcz, J.; Männikkö, N.; Rumpf, H.-J.; Bischof, A.; Király, O.; et al. Problematic Internet Use among Adults: A Cross-Cultural Study in 15 Countries. *J. Clin. Med.* 2023, 12, 1027. <https://doi.org/10.3390/jcm12031027>
12. Pettoruso M, Valle S, Cavic E, Martinotti G, di Giannantonio M, Grant JE. Problematic Internet use (PIU), personality profiles and emotion dysregulation in a cohort of young adults: trajectories from risky behaviors to addiction. *Psychiatry Res.* 2020 Jul; 289:113036. Doi: 10.1016/j.psychres.2020.113036
13. Pontes H. M, Macur M (2021) Problematic internet use profiles and psychosocial risk among adolescents. *PLoS ONE* 16(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257329>
14. Weinstein, A., & Aboujaoude, E. (2015). Problematic Internet use: An overview. In E. Aboujaoude & V. Starcevic (Eds.). *Mental health in the digital age: Grave dangers, great promise* (pp. 3–26). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/med/9780199380183.003.0001>
15. Delia, Ioana, Nadolu., Bogdan, Nadolu. (2022). The socialization between the effective and virtual patterns. *Professional communication and translation studies*, 8/2015:27-32. doi:10.59168/yvnd9580
16. Burger, C.; Bachmann, L. (2021). Perpetration and victimization in offline and cybercontexts: A variable- and person-oriented examination of associations and differences regarding domain-specific self-esteem and school adjustment. *Int J Environ Res Public Health*. 18 (19): 10429. doi:10.3390/ijerph181910429
17. Young K (1998). "The relationship between depression and internet addiction". *CyberPsychology & Behavior*. 1: 25–28. Doi:10.1089/cpb.1998.1.25
18. Campbell M. A. (2005). Cyber bullying: an old problem in a new guise? *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 15 (1), 68-76.
19. Freedman, G., Powell, D. N., Le, B., & Williams, K. D. (2018). Ghosting and destiny: Implicit theories of relationships predict beliefs about ghosting. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(3), 905–924. <https://doi.org/10.1177/0265407517748791>
20. Pancani, L., Mazzoni, D., Aureli, N., & Riva, P. (2021). Ghosting and orbiting: An analysis of victims' experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(7), 1987–2007. doi:10.1177/02654075211000417
21. Suler John (2004). "The Online Disinhibition Effect". *CyberPsychology & Behavior*. 7 (3): 321–326. Doi:10.1089/1094931041291295
22. Barak, A., & Suler, J. (2008). Reflections on the psychology and social science of cyberspace. In A. Barak, (Ed.), *Psychological aspects of cyberspace: Theory, research, applications*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Pp.1-12.
23. Blascovich Jim, Bailenson Jeremy. (2011). *Infinite reality: avatars, eternal life, new worlds, and the dawn of the virtual revolution* (1st ed.). - New York: William Morrow. 298 p.
24. DiMaggio, P., Hargittai, E. W., Neuman, R., & Robinson, J. P. (2001). Social Implications of the Internet. *Annual Review of Sociology*, 27, 307–336. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.27.1.307>
25. Закон України "Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy" vid 5 zhovtnia 2017 roku № 2163-VIII. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>